

สรุปการประชุมร่วมระหว่างทีมประเมินโครงการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยจัดการจังหวัด
ระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (Node Flagship) ในพื้นที่ภาคใต้ (สงขลาและนครศรีธรรมราช)

คณะทำงาน Node Flagship จังหวัดสงขลา

วันที่ 22 ตุลาคม 2564 เวลา 13.00– 15.30 น.

ณ ห้องประชุมออนไลน์ zoom 3 <https://zoom.us/j/9019029103>

สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยากร : ดร.เพ็ญ สุขมาก สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาหน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (Node Flagship)

ในพื้นที่ภาคใต้ (สงขลาและนครศรีธรรมราช)

คณะทำงาน

ที่ปรึกษา ผศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรุฒิ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คณะทำงาน ดร.เพ็ญ สุขมาก สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.กุลทัต หงษ์ชยางกูร สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์บุญเรือง ขาวนวล คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผศ.ดร.วรางคณา ชัชเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ประสานงาน น.ส.เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงานของหน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (Node Flagship) และผลลัพธ์ของประเด็นสร้างเสริมสุขภาพชุมชน ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยจัดการจังหวัดฯ
2. เพื่อให้ได้ผลการประเมิน และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (Node Flagship) นำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาโครงการให้บรรลุเป้าหมายผลลัพธ์
3. เพื่อให้ได้ผลการประเมินและข้อเสนอแนะสำหรับสำนักสร้างสรรค์โอกาส (สสส. สำนัก 6) นำไปใช้ในการพัฒนาหน่วยจัดการฯ ในอนาคต

ประเมินตามประเด็นที่ Node สงขลาเลือกไว้ คือ ประเด็นพีชร่วมยาง และประเด็นอาหารปลอดภัย

หลักการวัตถุประสงค์การประเมิน

1. ประเมินเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา > ปรับปรุงการทำงาน ทางทีมประเมินจะสะท้อนกลับไปยัง Node สงขลา และสสส. ให้เร็วที่สุด เพื่อจะได้ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ บันไดผลลัพธ์ที่ตั้งไว้
2. ประเมินเพื่อเสริมพลังอำนาจ + ประเมินเพื่อใช้ประโยชน์
3. เน้นการประเมินแบบมีส่วนร่วมใช้ผลลัพธ์ + หากคุณค่า ผลกระทบบวก/ลบ ตลอดห่วงโซ่โครงการ ไม่ต้องการให้โครงการจบ แต่ประเมินระหว่างทาง เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงทำงานแก้ไขร่วมกัน ก่อนที่จะไปถึงบันไดผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย
4. ทีมประเมินจะต้องสะท้อนผลการติดตามการประเมินมายังผู้รับผิดชอบโครงการของ สสส. สำนัก 6 และหน่วยจัดการจังหวัดฯ

5. ทีมประเมินไม่ได้จะประเมินเพื่อตัดสิน (judgement) ว่าโครงการนั้นดี หรือไม่ดี ควรสนับสนุนงบประมาณต่อ หรือควรงดโครงการ แต่จะดูประเด็นจุดอ่อน ความเสี่ยง ว่าจะต้องปรับปรุงการทำงานร่วมกันอย่างไรเพื่อให้ไปต่อได้ ผลการประเมินจึงไม่ใช่เชิงตัดสิน

ขอบเขตเนื้อหาการประเมินตามโจทย์การประเมิน

1. การเกิดผลลัพธ์ตามประเด็นยุทธศาสตร์

Node เปรียบเสมือนตัวแทน สสส. ทำหน้าที่กระตุ้น หนุนเสริมการทำงานร่วมกับภาคี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่วางไว้ และเกิดผลลัพธ์ตามบันไดผลลัพธ์

1.1 ผลลัพธ์ของโครงการย่อย

- Outcome alignment ของโครงการย่อย และ Node มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันอย่างไร
- คุณภาพโครงการ ของโครงการย่อย
- ความสอดคล้องของผลลัพธ์กับ outcome alignment
- ความก้าวหน้าในการบรรลุผลลัพธ์/ตามแผน ที่ทาง Node ได้วางไว้

1.2 การเกิดพื้นที่ต้นแบบ ระดับความสำเร็จของโครงการย่อยที่เป็นพื้นที่ต้นแบบ

1.3 การส่งต่อผลลัพธ์และพื้นที่ต้นแบบ

1.4 ความสามารถของหน่วยจัดการในการทำให้เกิดผลลัพธ์โครงการย่อยตามประเด็นยุทธศาสตร์

- ความสอดคล้องของผลลัพธ์กับประเด็นปัญหา
- แคนนำเข้าใจแนวทางผลลัพธ์ที่คาดหวัง
- การออกแบบการดำเนินงานครอบคลุม
- การสนับสนุนและเสริมพลังอย่างต่อเนื่อง

2. ประสิทธิภาพของหน่วยจัดการ (Node Flagship) ในการทำงานร่วมกับเครือข่าย

- ระดับความร่วมมือระหว่างเครือข่ายภาคียุทธศาสตร์กับ NF
- ความสามารถในการวิเคราะห์ภาคีและการทำงานร่วมเพื่อขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ประเมิน 6 ปัจจัย

1. แนวคิดการทำงานแบบบูรณาการกิจ
2. โอกาสการสร้างเป้าหมายร่วม
3. การมีแผนการทำงานร่วม
4. การสื่อสาร & การสร้างความไว้วางใจ
5. การร่วมผลลัพธ์ & ทรัพยากร
6. การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา

3. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของหน่วยจัดการ

3.1 ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงผลลัพธ์

- ความเข้าใจในการทำงานแบบ NF
- ความเข้าใจในการทำงานของ NF ในฐานะตัวแทน สสส.
- โครงสร้าง และ workflow
- การทำ ARE
- การบริหารความเสี่ยง
- ความสามารถในการสรุปและส่งต่อบทเรียนในระดับประเด็นยุทธศาสตร์

3.2 สมรรถนะที่เลี้ยง

- การออกแบบ วิเคราะห์ ใช้ข้อมูล
- ให้ความรู้เชิงประเด็น & กระบวนการ
- การหนุนเสริมพื้นที่
- สังเคราะห์บทเรียน

ผลกระทบบวก/ลบ

4. บทเรียนระหว่างทาง ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยอุปสรรค และการก้าวข้ามขีดจำกัด

การทำงานจริงกว่าจะถึงผลลัพธ์สุดท้าย บางครั้งจะเกิด impact ผลกระทบบวก/ลบ เกิดขึ้นระหว่างทาง ดังนั้น ทางที่ประเมินได้กำหนดเพิ่มเติม คือ ในแต่ละช่วงเวลาเกิดผลกระทบบวก/ลบ อะไรบ้าง เพื่อใช้ประเมินในระหว่างทาง หากเกิดผลทางบวกจะได้มีการขยายผล หากมีผลทางลบจะสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน

การติดตามการดำเนินงานหน่วยจัดการจังหวัดระดับที่มีจุดเน้นสำคัญ (Node Flagship) ประจำปี 2564

Node Flagship จะมีระยะเวลาการทำงาน 18 เดือน ส่วนโครงการย่อยจะมีระยะเวลาการทำงาน 10 เดือน โครงการจะเสร็จสิ้นเดือนกรกฎาคม 2565 ปัจจุบันโครงการจะอยู่ในช่วงเดือนที่ 6-9 Node น่าจะมีการทำสัญญา ปฐมนิเทศโครงการย่อย ติดตามโครงการย่อยครั้งที่ 1-2 ทำเวที ARE ครั้งที่ 1 เรียบร้อยแล้ว

Node สงขลา

ได้มีการทำเวที ARE ครั้งที่ 1 เรียบร้อยแล้ว ในช่วงการปฐมนิเทศในพื้นที่ ตอนนี้อยู่ในช่วงพัฒนาที่เลี้ยงให้เข้าใจ ARE เพื่อเตรียมทำเวที ARE ครั้งที่ 2 จากสถานการณ์โควิดทำให้โครงการย่อยเหลือเวลาการทำงานจริงเพียง 9 เดือน ของ Node เหลือ 10 เดือน การพิจารณาโครงการ ปฐมนิเทศโครงการควรจะเริ่มเมื่อเดือนกรกฎาคม 2564 แต่เริ่มได้จริงช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ทาง Node ได้ทำ เวที ARE ครั้งที่ 1 ไปแล้ว ซึ่งทีมประเมินจะต้องเข้าร่วมเวที ARE ของ Node ด้วย ดังนั้น ครั้งต่อไปจะรบกวนทางทีมประสานกับคุณเยาวลักษณ์เพื่อจะได้แจ้งวันให้ทีมประเมินได้เข้าร่วม

จาก Timeline เป็น Timeline กลางที่สำนัก 6 สสส. ส่งมาให้ แต่การทำงานจริงแต่ละพื้นที่อาจจะเริ่มทำในแต่ละส่วนล่าช้าต่างกันตามสถานการณ์โควิดในพื้นที่

กรอบระยะเวลาการติดตามประเมิน NF สงขลา นครศรีธรรมราช

1. ทีมประเมินประชุมร่วมกับคณะทำงาน Node Flagship

- ทำความรู้จักทีม
- ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ กรอบการประเมิน ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อเสริมพลัง เรียนรู้การทำงานร่วมกัน
- ร่วมทบทวนข้อเสนอโครงการ NF

21 ตุลาคม 2564

2. ทีมประเมินประชุมร่วมกับคณะทำงาน Node Flagship + โครงการย่อย

การพิจารณากรอบ ตัวชี้วัด เครื่องมือ แผนการประเมินร่วมกัน

- ร่วมทบทวนข้อเสนอโครงการย่อย > คุณภาพ Outcome alignment
- ????
- วันที่ ????

3. ทีมประเมินเข้าร่วมเวที ARE ของ NF ครั้งที่ 1 วันที่ ????

4. ทีมประเมินเข้าร่วมเวที ARE สำนัก

- 12 พฤศจิกายน 2564 (ทีมประเมิน+สำนัก)
- 19 พฤศจิกายน 2564 (ทีมประเมิน+NF+สำนัก)

5. ทีมประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล จัดเวทีคืนข้อมูล NF+สำนัก รอบ 1 วันที่ ????

6. ทีมประเมินเข้าร่วมเวที ARE ของ NF ครั้งที่ 2 และติดตามการปรับตามข้อเสนอ คำแนะนำของ NF คืนข้อมูล วันที่ ????

7. สรุปผลลัพธ์ ทีมประเมินเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ จัดเวทีคืนข้อมูล NF+ทีมประเมิน รอบ 2 เมษายน 2565

8. ทีมประเมินเข้าร่วมเวที ARE สำนัก ครั้งที่ 2 เมษายน 2565

เป็นแนวทางการทำงานคร่าว ๆ จึงอยากขอความเห็นจากทีมสงขลาว่าควรจะปรับตรงไหนอย่างไรบ้าง

ทีมสงขลา : อาจารย์สายฝน

กระบวนการจะมีเริ่มต้น กลางทาง และสุดท้าย ข้อ 7 ที่ออกแบบไว้เป็นรอบสุดท้าย หรือไม่

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ข้อ 7 เป็น Timeline ที่ทางสำนัก 6 สสส. กำหนดไว้คร่าว ๆ เมษายน 2565 แต่ของเราจะวางไว้ 2 ครั้ง ระหว่าง Node กับทีมประเมิน ไม่มีสำนักมาร่วม

Timeline สามารถปรับเวลาได้ตามความเหมาะสม แต่ข้อ 4 น่าจะไม่มีมีการปรับเปลี่ยน

ทีมสงขลา : อาจารย์สายฝน

ทาง Node จะมีการทำ ARE กับพี่เลี้ยงวันที่ 23 ตุลาคมนี้ คุยกระบวนการ ให้เครื่องมือ แก่พี่เลี้ยง กระบวนการต่อไป คือ ทำกระบวนการ ARE ร่วมกับโครงการย่อยโดยการนัดประชุมกลุ่มเล็ก โดย Node วางเครื่องมือให้โครงการย่อยไปคุยกับพี่เลี้ยงต่อไป หลังจากนั้นหนึ่งเดือน จะประชุมติดตามอีกครั้ง

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ที่ผ่านมาได้มีการดูโครงการและบันไดผลลัพธ์ร่วมกับโครงการย่อยหรือไม่

ทีมสงขลา : อาจารย์สายฝน

โครงการย่อยมีเงื่อนไข คือ ไม่ได้จัดตั้งทีมงานมาก่อน แต่มาตั้งทีมจากโจทย์ของโครงการ จึงมีกระบวนการเรื่องของทีม และทาง Node ค่อย ๆ ใส่เครื่องมือเข้าไป เริ่มตั้งแต่ วางโครงร่าง วางเป้าหมาย แผนกิจกรรม รอบที่กำลังจะจัดประชุมจะทำเรื่องการวางบันไดผลลัพธ์ให้เป็นตัวเครื่องมือ ก็จะเห็นบันไดผลลัพธ์ร่วมกัน ทุกโครงการย่อย

ได้มีการกำหนดวันประชุมร่วมกันเฉพาะพี่เลี้ยง คือ วันที่ 23 ตุลาคม 2564 และประชุมกับโครงการย่อย วันที่ 27-31 ตุลาคม 2564 จะนัดตัวแทนโครงการย่อยตามประเด็น หรือตามพื้นที่ ออกแบบไว้ว่าในหนึ่งวันจะทำ 1 โครงการย่อย ในช่วงถัดไปน่าจะเป็น 1 เดือนผ่านไป หลังจากทีทาง Node ได้วางเครื่องมือไว้ให้ จะติดตามดูว่าแต่ละโครงการย่อยเคลื่อนไปได้มากน้อยแค่ไหน

โครงการย่อยแต่ละโครงการจะมีความเข้มข้น ความเข้าใจ ไม่เท่ากัน ทาง Node ก็จะเข้าไปดูแลตามบริบทของโครงการย่อย

การดำเนินงานของ Node Flagship สงขลา

ทีมสงขลา : พี่ตู่

หลังจากที่ได้มีการปฐมนิเทศโครงการย่อย ได้มีการจัดกระบวนการกลุ่มย่อยให้กับแกนนำโครงการ ประมาณ 6 ครั้ง โดยนำแผนงาน/โครงการมาดูลำดับความคิด ลำดับกิจกรรม ว่านำไปสู่เป้าหมาย ผลลัพธ์ วัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ จากนั้นให้แกนนำโครงการกลับไปแจกแจงรายละเอียดโครงการให้ผู้ร่วมจัดทำโครงการที่เหลือได้รับทราบ และทาง Node ได้เข้าร่วมประเมินศักยภาพในการถ่ายทอด การจัดประชุม การรวมกลุ่ม การกระจายความรับผิดชอบของแกนนำโครงการ เมื่อได้เห็นภาพทุกโครงการทาง Node ได้ประเมินว่า

โครงการย่อยใดจะสามารถบริหารได้ตามแผน ซึ่งแต่ละโครงการจะทำได้ไม่เท่ากัน เมื่อทำในรูปแบบนี้บางโครงการก็สามารถเคลื่อนกิจกรรมไปได้

จุดหลักของทีม Node คือ ทำให้โครงการย่อยเห็นวัตถุประสงค์ ผลลัพธ์ และกิจกรรม ของตัวเอง เมื่อโครงการย่อยทำกิจกรรมจะรู้ว่ากำลังตอบวัตถุประสงค์โดยอยู่ จะได้ผลลัพธ์อะไร

ดร.เพ็ญ สุขมาก

บทบาทของกลไกที่เลี้ยงเป็นอย่างไรบ้าง

ทีมสงขลา : พีตูก

ครั้งนี้จะใช้พี่เลี้ยงชุมชนที่เคยทำร่วมกันตั้งแต่ปีที่ผ่านมา โดยพี่เลี้ยงจะเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การขึ้นโครงการ การอธิบายให้ชุมชนเข้าใจว่าปีนี้จะทำอะไรกันบ้าง รวมถึงหาทีมจากชุมชนมาร่วมทำโครงการ ทาง Node จะพัฒนาพี่เลี้ยง อธิบายรายละเอียดการทำงานผ่านพี่เลี้ยง เพื่อให้พี่เลี้ยงไปทำงานกับชุมชนต่อ และทีมนักวิชาการจะคอยประกบพี่เลี้ยงอยู่ตลอด วันที่ 23 ตุลาคม 2564 จะมีการจัดอบรมพี่เลี้ยงให้เข้าใจบันไดผลลัพธ์ จากนั้นวันที่ 27-31 ตุลาคม 2564 จะแบ่งกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มไม่เกิน 5 โครงการ ให้ทำบันไดผลลัพธ์ และ ARE ร่วมกัน ยังไม่ปล่อยให้พี่เลี้ยงทำเอง แต่จะคอยดูแลและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ทีมสงขลา : อาจารย์สายฝน

การออกแบบทีมวิชาการ เนื่องจากมี 2 ประเด็น คือ สวนยางยั่งยืน และตลาดอาหารปลอดภัย จึงได้ออกแบบให้ทีมวิชาการเข้ามาช่วยดูประเด็น และทิศทางการทำงานของประเด็น จะแบ่งให้นักวิชาการดูแลแยกประเด็นกัน และช่วยดูแลพี่เลี้ยงพื้นที่/ชุมชน ถัดจากพี่เลี้ยงพื้นที่ลงไปจะเป็นโครงการย่อย

ดร.เพ็ญ สุขมาก

สรุปได้ว่าจะมี Node ทีมวิชาการ ทีมพี่เลี้ยง และโครงการย่อย ที่ร่วมทำงานด้วยกัน และมีทีมประเมินภายในมาช่วยด้วย ไม่ทราบว่ามีทีมประเมินภายในกับทีมวิชาการเป็นทีมเดียวกันหรือไม่

ทีมสงขลา : อาจารย์สายฝน

จะเป็นทีมเดียวกันที่ช่วยดูแลงานของ Node ทั้งหมด

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ทางคณะทำงานได้อ่านโครงการของ Node และโครงการย่อยแบบคร่าว ๆ แล้ว จึงอยากขอให้ทีม Node สงขลา ร่วมแลกเปลี่ยนแนวทางการดูโครงการ การพัฒนาโครงการ

ดร.กุลทัต หงส์ขยางกูร

มีวิธีการอย่างไรที่จะช่วยทำให้โครงการย่อยสามารถจัดทำโครงการไปถึงผลลัพธ์ที่วางไว้ได้

ทีมสงขลา : อาจารย์สายฝน

ทีมวางตัวผลลัพธ์และตัวที่ออกแบบไว้เบื้องต้นเป็นหลัก เป้าหมายอยู่ตรงไหน จากนั้นจะมีการทบทวนการทำงานว่าตอบโจทย์ที่วางไว้แค่ไหน อย่างเช่นตอนนี้ที่มีการประเมินจะมีจุดที่ทำได้ไม่ชัดเจน ต้องปรับ คือ เรื่องภาคี ยังไม่เห็นภาพการไปเชื่อมกับภาคีในพื้นที่ หรือการไปเชื่อมกับจังหวัด ก็ก็นำประเด็นนี้ขึ้นมาทบทวน พูดคุยกัน และแทรกเข้าไปในกระบวนการทำงาน เช่น ในเวทีพี่เลี้ยง ก็เพิ่มประเด็นภาคีเข้าไปพูดคุยกับพี่เลี้ยง บทบาทของพี่เลี้ยงในพื้นที่ที่จะเชื่อมต่อการทำงานกับภาคีในพื้นที่ เพื่อให้ช่วยกันขับเคลื่อนงานไปถึงผลลัพธ์ได้

ทีมสงขลา : อาจารย์วันดี

จะมีการประเมินหน้างาน เมื่อลงไปทำงานในพื้นที่ จะประเมินเลยว่าการทำงานเป็นอย่างไรบ้างเมื่อเสร็จสิ้นการทำงานแต่ละครั้ง เช่น ดูว่ามีการเก็บข้อมูลอย่างไร มีการนำข้อมูลไปใช้ต่ออย่างไร โครงการย่อยทำงานแล้วเห็นอะไรบ้าง มีอะไรต้องปรับ เพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ จากนั้นก็จะนำข้อมูลมาคุยกับทีม Node เพื่อพูดคุยกันว่าต้องเสริมอะไรให้อีกบ้าง

ทีมสงขลา : พี่ตู่

1. ทีม Node ต้องรู้จักทีมโครงการย่อยให้มากที่สุด รู้ศักยภาพ การออกแบบ การเคลื่อนงาน จากนั้นจะดูว่าสิ่งที่เค้าคิดแล้ว เมื่อนำไปปฏิบัติสอดคล้องกับบันไดผลลัพธ์ที่ทาง Node วางไว้หรือไม่ โดยทาง Node จะมีกลุ่มไลน์ของทุกโครงการ ทำให้เราเห็นแนวคิด การทำงาน การสร้างความร่วมมือของเขาได้ชัดเจนขึ้น

2. การลงพื้นที่ไปช่วยโครงการย่อยที่อาจจะยังมองภาพไม่ชัด จะไปเติมความคิด เพื่อช่วยให้โครงการย่อยมีภาพการทำงานที่ชัดเจนขึ้น

ทีมสงขลา : อาจารย์สายฝน

ช่วงขึ้นโครงการ ทางเราได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการดึงข้อมูลกลุ่มคนที่สนใจมาทำงาน ร่วมกัน ทำให้ได้ข้อมูลสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับประเด็นงานที่จะทำ

ในระดับ Node มีการให้ความรู้เกี่ยวกับประเด็น เพื่อนำไปสู่การออกแบบการทำงาน เช่น สวนยางยั่งยืน เราจะเชิญพื้นที่ต้นแบบมาเล่าเทคนิค วิธีการทำงาน ให้คนทำงานได้เข้าใจ เพื่อเสริมความเข้าใจได้ดีขึ้น

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ได้เห็นทิศทางการทำงานมากขึ้นว่าการที่จะไปสู่บันไดผลลัพธ์ของ Node มีวิธีการทำงานอย่างไร

จากที่ได้อ่านโครงการย่อยแบบคร่าว ๆ บางโครงการย่อยมีผลลัพธ์สอดคล้องกับที่วางไว้ แต่บางโครงการผลลัพธ์ยังไม่สอดคล้องกับของ Node หรือมีวิธีการประเมินที่มากเกินไปจนเป็นภาระของโครงการย่อย เท่าที่อ่านโครงการย่อย กิจกรรมไม่ค่อยแตกต่าง แต่ผลลัพธ์ สถานการณ์อาจจะต่างกันบ้าง

ขอแลกเปลี่ยนแนวทางการดูแลโครงการ การพัฒนาโครงการ

“สวนยางยั่งยืน”

เป้าหมาย ประเด็นยุทธศาสตร์ : ลดการพึ่งพาเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวด้วย “สวนยางยั่งยืน”

ระยะเวลา : 18 เดือน

ระดับ Node :

- พื้นที่ยางยั่งยืน 1,000 ไร่
- ผลผลิตเป็นเกษตรกรอินทรีย์
- ขายผลผลิตจากสวนยางยั่งยืนอย่างน้อย 2 ชนิด

ระดับ จังหวัด

- พื้นที่ยางยั่งยืน 5,000 ไร่
- ผลผลิตเป็นเกษตรกรอินทรีย์
- มีผลผลิตจากสวนยางยั่งยืนสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง

ระดับ โครงการย่อย

กลุ่มเดิม

- ยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้
- มีข้อมูลเชิงเศรษฐกิจพื้นที่ที่ยั่งยืน 800 ไร่
- ขยายเครือข่ายในชุมชน และต่างพื้นที่

กลุ่มใหม่

- มีพื้นที่ที่ยั่งยืน 200 ไร่
- เกิดกลุ่มทำสวนที่ยั่งยืนในพื้นที่

คำถามสำคัญในการจัดทำแผนงาน/โครงการ

1. อยู่ไหน? (วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา สาเหตุ ปัจจัย ทุนพื้นที่)

- ชุมชน/พื้นที่ที่มีปัญหาอะไรบ้าง มากน้อยเพียงไร ปัญหาใดสำคัญที่สุด > ขนาดและความรุนแรง? (ควรมีข้อมูลเชิงปริมาณมาสนับสนุน)
- ควรจะเลือกปัญหาอะไรบ้างมาแก้ก่อน
- แต่ละปัญหา เกิดจากสาเหตุสำคัญอะไร
- ปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการแก้ไขแต่ละปัญหา : ทุนในพื้นที่ที่มีอยู่

หากสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ข้อ 1 ชัด จะสามารถกำหนดข้อ 2 ได้

2. จะไปไหน? (วางวัตถุประสงค์)

- ปัญหาอะไรที่ต้องแก้ไขให้ลดลง : การทำสวนที่ยั่งยืน/พืชร่วมยาง ทำให้เกิดพื้นที่อาหารในสวนยาง ทำให้ลดปัญหารายจ่ายเรื่องอาหารในครัวเรือน
- แต่ละปัญหาวางเป้าหมายลดลงเท่าไร? ผลผลิตเป็นเกษตรกรอินทรีย์มีปริมาณเท่าไร? ทำให้การใช้สารเคมีลดลงเท่าไร?
- อะไรเป็นตัวชี้วัดสำคัญ

3. ไปอย่างไร? (กำหนดแนวทาง วิธีการสำคัญในการแก้ปัญหา)

- มีแนวทาง วิธีการสำคัญอย่างไร จึงจะแก้แต่ละปัญหาได้ (การจัดการกับคน/กลุ่มคน : กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ สภาพแวดล้อม : มีกฎกติกา แผน และระบบกลไก)
- แต่ละปัญหาควรมีกิจกรรมสำคัญอะไรบ้าง ใครเป็นคนทำ ใช้งบประมาณเท่าไร?

4. ไปถึงหรือยัง? (การติดตามประเมินผล)

บรรลุตัวชี้วัดที่กำหนดไว้หรือไม่

ตัวอย่าง “สวนที่ยั่งยืน”

1. อยู่ไหน? (วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา สาเหตุ ปัจจัย ทุนพื้นที่)

สถานการณ์ ทุนพื้นที่

- พื้นที่สวนยางร้อยละ ?? เทียบกับ พื้นที่เกษตรทั้งหมด
- ทำสวนยาง ร้อยละ 60.15 ทำเชิงเดี่ยว ร้อยละ ??
- ร้อยละของครัวเรือนชาวสวนยาง มีรายได้ไม่พอ มีหนี้สิน รายได้ต่ำกว่าเกณฑ์
- จำนวน/ร้อยละ ของเกษตรกรทำพืชร่วมยางเป็นแบบปลอดภัยแบบอินทรีย์ จำนวน ?? ราย

- มีแปลงต้นแบบในพื้นที่น้อย 10 แปลง

- มีแหล่งเรียนรู้ ??

วิเคราะห์ปัจจัยสาเหตุ (+/-)

- เกษตรกรเป็นผู้สูงอายุ ขาดความรู้ ทักษะ แรงจูงใจ

- กระบวนทัศน์ วิธีคิดของเกษตรกร ไม่เชื่อมั่น ขาดองค์ความรู้ในการทำสวนยางยั่งยืน ไม่มีทุน

- กยท. มีนโยบายส่งเสริม พี่ชร่วม/เกษตรผสมผสาน??

- มีแหล่งเรียนรู้ พื้นที่ต้นแบบ ประชาชนชาวบ้าน มีแกนนำ??

- จำนวนผลผลิตอินทรีย์

วิเคราะห์ภาคีหลัก/ร่วม

- ภาครัฐ : เกษตร กยท. สำนักงานจังหวัด

- ภาคประชาชนและเอกชน : เกษตรกร กลุ่ม แกนนำ?? วิชาการ??

2. จะไปไหน? (วางวัตถุประสงค์)

- เพิ่มพื้นที่สวนยางยั่งยืน (เป้าหมาย เพิ่มพื้นที่จาก ... ไร่ เป็น 5,000 ไร่

- เพิ่มเกษตรกรทำสวนยางยั่งยืน (เป้าหมายจาก ... คน เป็น .... คน)

- เพิ่มเกษตรกรทำพี่ชร่วมแบบปลอดภัย/อินทรีย์ (เป้าหมายจาก ... คน เป็น .... คน)

- มีผลผลิตอินทรีย์ส่งตลาดต่อเนื่อง?? ตลอดปี

- รายได้เกษตรกรทำพี่ชร่วมยาง เพิ่ม รายจ่ายลดลง หนี้สินลดลง ร้อยละ??

- เพิ่มพื้นที่ต้นแบบ แปลงต้นแบบ ศูนย์เรียนรู้

- เกิดแผนงาน/โครงการ ในแผนพัฒนาจังหวัด

- เพิ่มแกนนำที่มีขีดความสามารถ

ตัวชี้วัด

- จำนวนพื้นที่สวนยางยั่งยืนเพิ่มขึ้น ??

- จำนวนเกษตรกรที่ทำสวนยางยั่งยืนเพิ่มขึ้น ??

- จำนวน/ประเภทผลผลิตอินทรีย์ส่งตลาด

- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานปลอดภัย ??

- ร้อยละของเกษตรกรที่มีรายได้เพิ่ม รายจ่ายลด/หนี้สินลด ??

- การทำงานร่วมกับภาคี > จำนวนแผนงาน/โครงการพี่ชร่วมยาง/สวนยางยั่งยืน ในแผนพัฒนาจังหวัด

- จำนวนแกนนำที่เพิ่มขึ้น

3. ไปอย่างไร? (กำหนดแนวทาง วิธีการสำคัญในการแก้ปัญหา)

แนวทาง

- การพัฒนาศักยภาพคน การสร้างเครือข่าย

- การพัฒนานโยบายสาธารณะ กฎกติกา ข้อตกลงร่วม

- การปรับระบบ กลไก

- การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วม
- การพัฒนาวิจัย นวัตกรรม ชุดความรู้

วิธีการ

- การคัดเลือกเกษตรกรเป้าหมาย อบรม
- กระบวนการผลักดันเข้าสู่แผนจังหวัด
- ระดับชุมชน ระดับจังหวัด
- ระดับชุมชน ระดับจังหวัด
- การถอดบทเรียน สังเคราะห์ โดยกลไกวิชาการ

การสนับสนุนโครงการย่อยของ Node Flagship มีการ Empowerment อย่างไร ?

4. ไปถึงหรือยัง? (การติดตามประเมินผล)

โดยประเมินจากที่วางไว้ในข้อ 2

ตัวอย่างการส่งต่อผลลัพธ์ ประเด็นยุทธศาสตร์ : ลดการพึ่งพาเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวด้วย “สวนยางยั่งยืน”

ผลลัพธ์ระดับโครงการย่อย

1. เกิดกลุ่มเครือข่ายของชุมชนตำบลคูหาใต้ ในการปลูกพืชร่วมยาง
2. มีพื้นที่การปลูกพืชร่วมยางเพิ่มขึ้นในตำบลคูหาใต้อย่างน้อย 10 แปลง
3. เกษตรกรมีความรู้และทักษะในการปลูกพืชร่วมยาง
4. มีปัจจัยสนับสนุนการปลูกพืชร่วมยาง ได้แก่ แหล่งเพาะพันธุ์กล้าไม้ในชุมชน แหล่งทำปุ๋ยแทนสารเคมี
5. คราวเรือนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนและมีรายได้เพิ่มขึ้น
6. ได้รักษาความสมดุลของธรรมชาติ และได้ปรับสภาพแวดล้อมให้แก่ชุมชน
7. เกิดครัวเรือนต้นแบบในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้จากการทำสวนยางยั่งยืน
8. เกิดแปลงต้นแบบที่มีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน (10 แปลง)

ผลลัพธ์ Node

เพิ่มการทำสวนยางยั่งยืน

- ระดับ node พื้นที่สวนยาง 1,000 ไร่
- ระดับจังหวัด พื้นที่สวนยาง 5,000 ไร่
- พื้นที่ใหม่ มีพื้นที่สวนยางยั่งยืน 200 ไร่

ดร.กุลทัต หงษ์ชยางกูร

การสนับสนุนโครงการย่อยของ Node Flagship มีกระบวนการทำอย่างไรให้โครงการย่อยเห็นเป้าหมายร่วม และมีส่วนร่วมในการตอบโจทย์ของ Node Flagship

ทีมสงขลา : พืดูก

จะมีการเก็บข้อมูลแต่ละโครงการย่อย เช่น มีจำนวนสวนยางกี่ไร่ ปริมาณต้นไม้ทั้งพืชประจำถิ่น และพืชที่ปลูกเพิ่ม มีจำนวนพืชที่ขาย ใช้ แบ่งปัน เท่าไหร่ สิ่งที่ต้องการปลูกเพิ่มจำนวนเท่าไร เรื่องภาคี โครงการย่อยต้องเขียนว่ามีภาคีใดบ้างที่จะเข้ามาช่วยขับเคลื่อนงาน จากนั้นให้โครงการย่อยไปวิเคราะห์ข้อมูลของตัวเองเพื่อจะให้เห็นศักยภาพของตัวเอง ตัวอย่าง เรื่องภาคี มีสภาเกษตรกรเข้ามาดูข้อมูลจากเรา เอาฐานข้อมูลจากเราไปเขียน

โครงการต่อ บางพื้นที่ที่มีท้องถิ่นเข้ามาร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมโครงการย่อย และบอกว่าจะเอาไปขยายให้เต็มหมู่บ้าน ลักษณะแบบนี้ก็จะ เป็นลักษณะธรรมชาติของพื้นที่

ถ้าเป็นตัวชี้วัดเชิงตัวเลข โครงการย่อยจะเข้าใจ แต่ตอนเขียนโครงการ จะยังไม่ค่อยเข้าใจเรื่องเขียนโครงการ เมื่อคุณแล้วว่ามีสิ่งใดที่ต้องเรียนรู้เพิ่มเติม ทาง Node ก็จะมีการเพิ่มเติมความรู้ให้โครงการย่อย ตั้งแต่เริ่มเขียนโครงการ ปฐมนิเทศ ดูรายละเอียดโครงการร่วมกัน ตรงนี้จะเป็นการค่อย ๆ สร้างความเข้าใจผลของตัวชี้วัดได้ และจะเติมความรู้ ปรับการทำงานกันไปตลอดระยะเวลาการทำงาน

ดร.เพ็ญ สุขมาก

จากที่พี่ตุ๊กเล่า ยังไม่จบโครงการแต่เกิด impact แล้วคือ สภาพเกษตรจะนำไปขยายผลต่อ สิ่งนี้คือ impact ระหว่างทางที่ทาง สสส. ไม่ได้ให้ประเมิน แต่ทางทีมประเมินได้เพิ่มเติมประเด็นนี้เข้าไป ดังนั้น เวลาทีมประเมินรายงาน สสส. ก็จะรายงานส่วนนี้ไปด้วย

ทีมสงขลา : พี่ตุ๊ก

มีการพูดคุยกับสภาชุมชนระดับจังหวัดให้เข้าใจว่าการสร้างสวนยางยั่งยืน เป็นภารกิจของสภาองค์กรชุมชนด้วย ไม่ได้แยกส่วน โครงการย่อยจะนำบทบาทของสภาชุมชนมาเสริมเพื่อขยายประเด็นนี้ออกไป หากโครงการย่อยได้นำเอาสภาชุมชนมาร่วมด้วยสมาชิกจะเพิ่มขึ้น มาช่วยกันบริหารจัดการโครงการ

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ในความหมายของทีมสงขลา คำว่า “พีชร่วมยาง” มองเฉพาะเรื่องพีช หรือครอบคลุมการทำปศุสัตว์ การทำประมง การแปรรูปผลผลิตจากแปลงเพื่อนำไปขายด้วยหรือไม่

ทีมสงขลา : พี่ตุ๊ก

ครอบคลุมทั้งหมด ทางทีมจะนิยามความหมายใหม่เพื่อให้ครอบคลุมเรื่องเหล่านี้

ดร.เพ็ญ สุขมาก

วางเป้าหมายไว้แค่ระดับเกษตรปลอดภัย หรือไปถึงเกษตรอินทรีย์ เพราะเกษตรอินทรีย์จะมีขั้นตอนที่ซับซ้อนมากกว่า

ทีมสงขลา : พี่ตุ๊ก

บางคำเราอาจจะเขียนไปตามที่เข้าใจ เช่น ตลาดอาหารปลอดภัย ทีมไม่ได้คาดหวังที่จะต้องให้ปลอดภัย 100% แต่เราเห็นการเปลี่ยนแปลง การสร้างความเข้าใจ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เข้าไปทดแทน ทางทีมจะปรับคำนิยามใหม่

ทีมสงขลา : พี่ตุ๊ก

ทางทีมอาจจะทำงานด้านเอกสารยังไม่ดีพอ ตัวโครงการที่ส่งไปเป็นการออกแบบไว้เบื้องต้นตามแบบฟอร์ม ด้วยข้อจำกัดจากแบบฟอร์มของ สสส. ทำให้เขียนได้ไม่ชัดเจนพอ แต่การทำงานจริงจะต้องมีการพูดคุยกันว่าเราจะทำอะไร ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นความกังวลของทีมประเมินว่าในเอกสารเขียนไว้แบบนี้ แล้วในความเป็นจริงจะไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างไร ทาง Node จะไปทำนิยามให้ชัดเจนขึ้น สิ่งที่จะทำจริงมีอะไรบ้าง เพื่อจะได้เข้าใจตรงกัน

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ถ้ามีการประชุมกันหลายครั้ง ทางทีมประเมินจะสะท้อนกลับสิ่งที่ไม่ดีไม่มีเอกสารไปให้ทาง Node และทางโครงการย่อย การไปให้ถึงผลลัพธ์มีหลายวิธีการขึ้นอยู่กับบริบท ทางทีมประเมินไม่ได้มีข้อกังวลตรงนั้นมากนัก แต่เป้าหมายที่จะไปให้ถึงคืออะไรตรงนั้นคือสิ่งที่สำคัญ ดังนั้น ทีมประเมิน จะประเมินเพื่อช่วยทาง Node และโครงการย่อย ขับเคลื่อนงานเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่วางไว้

แนวทางที่ทาง Node ทำเพื่อขยายผลร่วมยาง จะทำให้เกิดพื้นที่ต้นแบบ เกิดแหล่งเรียนรู้ บทเรียน ตัวอย่างรูปธรรมความสำเร็จทำให้คนที่ยังไม่เริ่มทำ ได้หันกลับมาทำมากขึ้น คาดว่าเราจะเห็น impact ระหว่างทางมากขึ้น นำบทเรียนที่ทางทีมประเมิน ทาง Node และทางโครงการย่อยเห็น มาแลกเปลี่ยนกัน นอกจากจะได้ออกมาที่ สสส. ต้องการ อาจเกิดองค์ความรู้ ประเด็นร่วมที่สามารถนำไปขยายผลเชิงนโยบายในพื้นที่ของเราได้ ช่วงปลายเดือนจะมีเวทีที่พร้อมยางระดับภาคใต้ จะขอเชิญทีมพี่ๆ ไปเข้าร่วมแลกเปลี่ยนกัน

ทีมสงขลา : พี่ดุก

ทางทีมเน้นเกษตรกรรยาย่อย เพราะคิดว่าถ้ากลุ่มนี้สามารถจัดการวิถีชีวิตของตัวเองให้อยู่รอดในพื้นที่ 3 ไร่ 5 ไร่ ของตัวเองได้ สิ่งนี้หมายถึงการอยู่รอดทั้งแผ่นดิน เป็นการตอบโจทย์เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ คนตัวเล็กสุดสามารถอยู่รอดในพื้นที่เล็ก ๆ ได้ ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี

แลกเปลี่ยนเพิ่มเติม

อาจารย์บุญเรือง ขาวนวล

ทางทีมประเมินจะไปช่วยพัฒนา ร่วมเรียนรู้ และช่วยกันเติมเต็มให้

ทีมสงขลา : อาจารย์กิตติศักดิ์

จะช่วยดูรายละเอียดเพิ่มเติมในประเด็นอาหาร ทบสวน Baseline ผลลัพธ์ วิธีการทำงาน เพื่อจะช่วยให้ทีมงานให้มากขึ้น

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ทางทีมประเมินจะช่วยดูตัวโครงการย่อย และให้ข้อสังเกต โดยเฉพาะประเด็นอาหาร ที่อาจจะยังไม่ชัดเท่าประเด็นที่พร้อมยาง เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนกันในการประชุมครั้งต่อไป

ทีมสงขลา : อาจารย์วันดี

การเก็บข้อมูลของโครงการย่อยต้องตอบโจทย์ได้ทั้งโครงการย่อยเอง และทาง node เพราะต้องการให้โครงการย่อยเข้มแข็งมากที่สุด มากกว่าจะมุ่งตอบโจทย์ของ node อย่างเดียว ตอนนี้จึงมีความกังวลว่าถ้าออกแบบให้ได้ข้อมูลทางสองฝ่าย ทางทีมจะต้องขับเคลื่อนอย่างไรเพื่อให้โครงการย่อยเข้าใจ

สรุปการประชุม

ดร.เพ็ญ สุขมาก

ทางทีมประเมินได้ประยุกต์เครื่องมือการประเมินผลกระทบทางสุขภาพมาประเมินโครงการนี้ เครื่องมือนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินการมีส่วนร่วม ให้ทีมมาร่วมกำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน การนำไปใช้ประโยชน์ เมื่อได้กรอบแล้วจะนำไปพัฒนาเป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการประเมินของโครงการ ดังนั้น จึงต้องการให้มีเวทีในการนำเสนอเครื่องมือ วิธีการใช้ กับทางทีมสงขลา และอยากให้โครงการย่อย ทีมพี่เลี้ยง คณะทำงานได้รับทราบร่วมกันด้วย ก่อนที่จะไปเก็บข้อมูลจริง สำหรับวันประชุมร่วมกัน จะให้คุณเยาวลักษณ์ประสานไปอีกครั้ง